

HISTORISCHE VERENIGING 'DE SMILDE'

Vijfde jaargang
juni 2007

Extra editie

Wandeling 1 Grootschalige veenontginning en kleinschalige randveenontginning.

Lengte: 3,8 km, uitbreiding mogelijk tot 4,75 km (De nummers corresponderen met de dun getekende nummers op kaart)

Start bij Super de Boer. We lopen de Schoolstraat in met het kanaal achter ons.

Dan eerste straat links: Seringenstraat. Deze was vroeger onderdeel van de Veenstra's wijk.

- 1 Na ruim 100 meter vanaf de hoek zien we links een houtsingel. Hier liep vroeger het kerkenpaadje vanaf de Veenstra's wijk naar de vroegere hervormde kerk, gebouwd in 1869.
- 2 Na de bebouwing lopen we rechtdoor langs de linkerzijde van de Veenstra's wijk. Denk om de hondenoep! Dit gebied maakte deel uit van de grootschalige veenontginning na 1771.
- 3 Bij einde schouwpad komen we op een half-verhard pad. Links de oude ontginningsboerderij met wit voorhuis waar nu familie De Poel woont.
- 4 Rechtsaf het pad af, richting bos. Vroeger lag links van het pad een wijk. Pad en wijk vormden samen de centrale as met aan het eind de boerderij Boslust. Hier komen we in de randveenontginning, met een kleinschaliger landschap.
- 5 Net voor Bosclust (6) gaan we rechtsaf. Dit is één van de symmetrische armen aan de centrale as. De andere arm gaat het bos in via het ijzeren hek. Dit is een alternatieve route (zie aanvulling aan het eind van deze beschrijving). We volgen het slingerpaadje naar rechts tussen de oude eiken. Aan het eind bij de T-splitsing zien we recht voor ons:
- 7 Een verbouwde boerderij uit de tijd van de ontginningen tussen 1855 en 1900. We gaan hier rechtsaf. Rechts van ons zien we achter de beplanting de restanten van een vroegere wijk (diepe en brede vaart) uit de tijd van de ontginningen. Aan het eind van het pad stopt de wijk en zien we de:
- 8 volgende oude boerderij uit de eerste ontginningstijd in vervallen staat. De witte banden zijn van kalkzandsteen. Dat was een goedko-

pe steen die werd toegepast als er weinig geld was en als je toch iets bijzonders wilde bouwen. We volgen het pad naar links om de boomgaard heen en na 50 meter weer naar rechts.

Het rechte pad met bomen en struiken dat voor ons ligt is de vroegere grens tussen de veenontginning door het Landschap (= vroegere naam voor de provincie) rechts van u en de heideontginning in de rand van Witten (links van u).

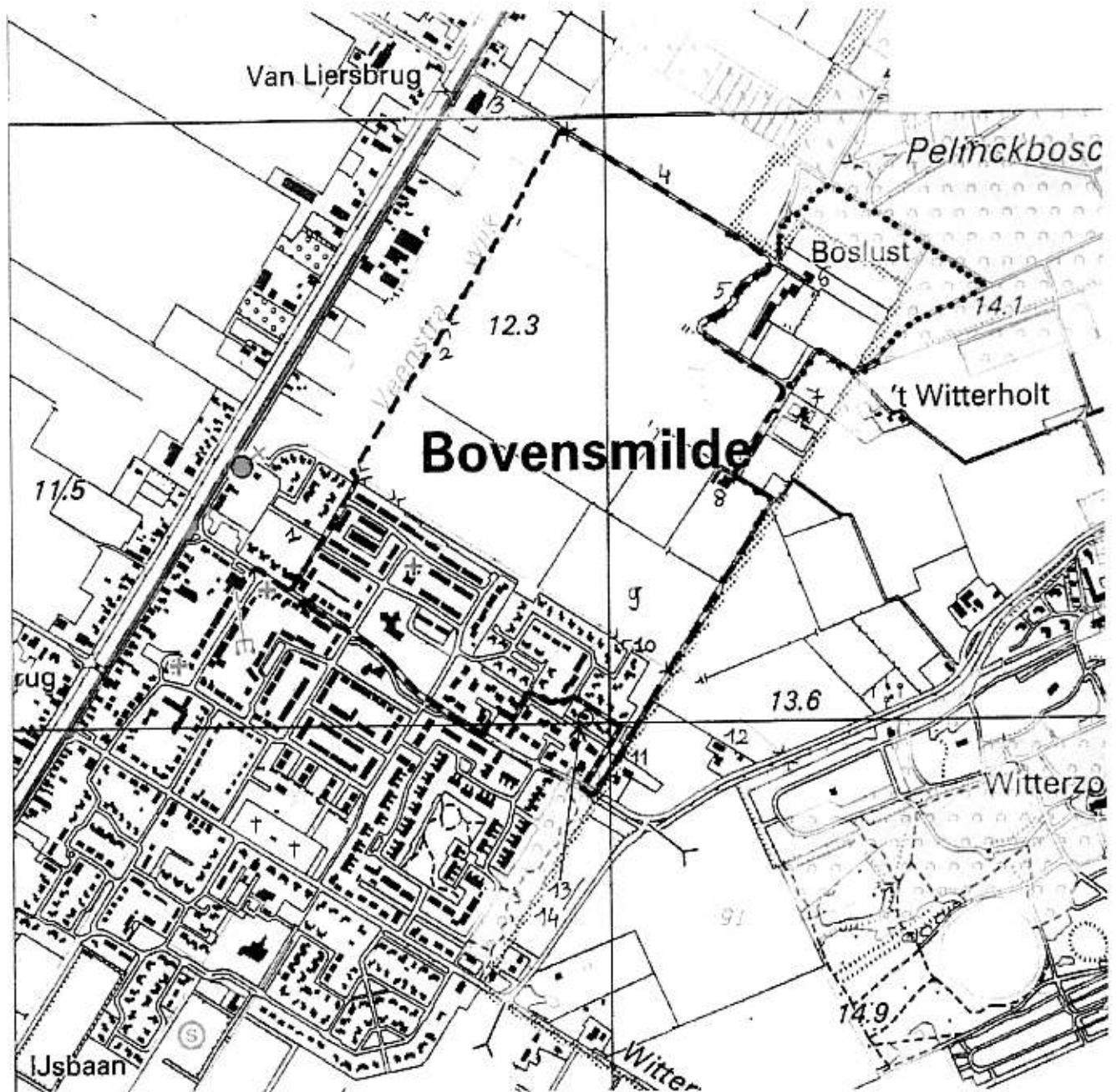
- 9 Onzichtbaar in het land maar op deze plek stond vroeger ook een randveenontginningsboerderij. Deze is echter na 1900 gesloopt.
- 10 Bij de buitenrand van het dorp zien wij als randsloot een oude wijk van vroeger, zoals we er deze wandeling al meer zagen.
- 11 We lopen verder over de grens van de hoogveen- en heideontginning.
- 12 Links zien we nog een oud heideontginningsboerderijtje aan de weg Witterzomer. De bouw wijkt niet af van de kleine veenontginningsboerderijtjes.
We lopen door tot aan de verharde weg, gaan rechtsaf en meteen weer rechtsaf. We volgen de verharde weg Boerheem en gaan met de bocht mee naar links.
- 13 Het derde huis links is nu woonhuis maar vroeger een veenontginningsboerderijtje. Deze is nu helemaal ingebouwd. Waar de weg naar rechts knikt, gaan we links het voetpad op en aan het einde linksaf richting de bungalows.
- 14 Voor we bij de bungalows komen steken we weer een oude wijk over. Deze ligt nu helemaal in de bebouwing. Via het voetpaadje komen we op het pleintje. Door eerst rechts aan te houden en dan meteen weer links komen we weer op de Schoolstraat. Als we rechtsaf slaan komen we weer uit bij Super de Boer.

Bankrekening
nummer:
3828.52.435,
t.n.v. Historische
Vereniging
De Smilde,
Hoofdweg 44,
9422 AH
Smilde

Extra te wandelen lusje in Pelinckbos maakt een totale lengte van 4,7 km

Deze uitbreiding van de wandeling is op de kaart met stippels aangegeven. Ga via het ijzeren hek het bos in. Bij de splitsing van het pad rechts aanhouden. Dit pad ligt dieper dan de omgeving. Vroeger liep hier een smalspoor om zand uit het bos (nu een waterplas) naar de stille kant van het kanaal te brengen. Daar werd het gebruikt voor de aanleg van de trambaan. Ga eerste pad rechts en aan

het eind weer rechts. We lopen nu door het oudste deel van het bos, dat dateert uit de periode voor 1855. Aan het eind van het pad kan het bos via weer een ijzeren hek verlaten worden. Ga hier rechts en volg het pad. Zo komen we weer op hetzelfde punt als van de kortere route, bij de verbouwde randveenontginningsboerderij (punt 7 van de beschrijving). Hier recht door lopen en beschrijving van 8 enz aanhouden.

Geen nieuws

Dit keer geen nieuwsbrief met mededelingen, ze zijn er niet. Gelukkig staat er in 'Levend Verleden', een verhaal met gevolgen. Althans, we gaan er van uit dat u door het lezen over dat unieke gebied tussen Bovensmilde en Witten, zo nieuwsgierig bent geworden, dat u deze wandeling (kort of lang) daar ook wilt wandelen. Ru Bijlsma is daar in ieder geval van uitgegaan en daarom treft u aanwijzingen voor deze wandeling hier ook als 'extra editie' bij aan. Veel plezier.

Wandeling 2. Kleinschalige randveenontginning en restant niet afgegraven hoogveen van het Witterveld.

Lengte: 7,9 km (De nummers corresponderen met de dun getekende nummers op kaart)

- 1 Start bij Super de Boer. We lopen de Schoolstraat in met het kanaal achter ons. Na de bibliotheek en de Esdoornlaan gaan we na de eerste witte bungalows links het eerste hofje in. In het hofje rechts aanhouden. In de hoek rechts loopt een voetpad.
- 2 Waar het voetpad het hofje uitkomt, zijn links en rechts de restanten van een oude wijk te zien waarover vroeger het veen per schip werd afgevoerd naar de Drentse hoofdvaart. We volgen het voetpad door rechts aan te houden. Aan het eind de asfaltweg rechts aanhouden.
- 3 Het tweede huis rechts is een vroeger veenontginningsboerderijtje. Aan het einde van de straat volgen we ofwel de asfaltweg (bij slecht weer) of we steken door naar
- 4 het halfverharde zandpad. Dit pad is de vroegere grens tussen de veenontginningen en de heideontginningen bij Witten. We gaan bij de asfaltweg of het pad rechtsaf. Links van ons zien we het heideontginningsboerderijtje (no. 6 op de kaart) en aan het einde van het pad bij de Schoolstraat gaan we bij de veenontginningsboerderij (no. 5 op de kaart) op het fietspad linksaf.
- 7 Bij de klinkerweg gaan we rechtsaf. Dit is de Witterzomer, een zeer oude, hoog in het landschap gelegen, route die vanuit het vroeg middeleeuwse dorp Witten over de heide naar de Kloosterven liep. Later is deze doorgetrokken naar het kanaal (via de Witterweg).
- 8 Aan het einde van de Witterzomer gaan we linksaf (in de hoek staat nog een bakhuisje van een voormalig keuterboerderijtje) en volgen de Witterweg naar het zuidoosten.
- 9 Rechts zien we een hoge zandkop die vroeger in het veen lag. De oude boerderij is eind 2006 gesloopt en maakt plaats voor een nieuwe woning.
- 10 Links zien we over de akkers (de vroegere heide) de rand van recreatiecentrum Witterzomer. Dat het gebied vroeger een reliëfrijk heidelandschap was, kun je in die rand terug zien aan de nog aanwezige hoogteverschillen en de begroeiing.
- 11 Rechts in het landschap zien we meerdere verspreid gelegen boerderijen. Ze liggen alle op hogere zandige gedeelten in het vroegere veengebied. Ze zijn tussen 1855 en 1900 gebouwd. Vanuit deze erven vond de ontginning in de rand plaats.
- 12 Na huisnummer 48, ook een oude veenplaats, duikt de weg en de omgeving naar beneden. Hier bevonden zich nog tot na 1900 veenputten. Toen het veen hier afgegraven was, is de Witterweg doorgetrokken tot aan het huidige Witterveld. De boerderijtjes rechts zijn de laatste die als veenplaats rond of net na 1900 zijn gesticht.
- 13 Aan het einde van de Witterweg volgen we rechtsaf het fietspad. Hier bevindt zich de randzone tussen de heide en het veen. Zulke randzones zijn uniek in Nederland.
- 14 Op deze plek loopt het fietspad dwars door een vroegere ven (pingo-ruïne uit de ijstijd) in de heide en het veen. Nu is het helemaal dichtgegroeid. Aan de dopheide, het veenpluis en het cenarig wollegras is te zien dat hier sprake is van hoogveen. Vooral links is het veen nog zeer nat. Rechts is het veen sterk ingedroogd. In het veen rechts ziet de oplettende waarne-mer smalle stroken met vooral heide die door grasrijke greppelbrede stroken worden doorsneden. Dit zijn de oude patronen van de boekweitakkertjes met ondiepe veengreppels uit de periode voor en halverwege de grootschalige veenontginningen. Bij de eerstvolgende weg = Duikersloot, gaan we rechtsaf en lopen over de Duikersloot. Na de boerderij Hoedveen, die herinnert aan een meer in het vroegere hoogveen, komen we bij het gedeelte waar het veen is weggegraven maar ook gedeeltelijk is blijven zitten.
- 18 Bij het hek tussen de bomen kunnen we op korte afstand (rechts in beeld) het niet afgegraven deel van het hoogveen zien. Dit gebied heet nog Hoedveen. De hoogte geeft enigszins een beeld van de vroegere hoogte van het veengebied. Door verdroging is het nu lager dan vroeger, toen het nog met water was verzadigd.
- 15 Bij het halfverharde pad gaan we rechtsaf.
- 16 Dit deel van het pad is de gemeentegrens. Bij de knik verlaat het pad de grens omdat die grens gewoon recht door loopt als sloot. Op de kaart is dat goed te zien. De laatst gebouwde veenontginningsboerderijen zijn ter weerszijden van deze grenslijn gebouwd. Zij zijn vanaf het pad goed zichtbaar (no. 17 op kaart).
- 18 We volgen het pad door het meest recente deel van de veenontginning. Dit deel is rond 1900 ontgonnen. Rechts zien we vooral de heide en het afgegraven hoogveen van het Witterveld. Door middel van begrazing door heideschape wordt voorkomen dat dit gebied dichtgroeit met bomen. Aan het einde van het pad komen we weer op de Witterweg. Door linksaf te gaan, lopen we weer terug naar Bovensmilde. In het dorp kan men zelf de route bepalen om terug te lopen naar Super de Boer.

